

UOT 821.512.162+398

SAHİBƏ PAŞAYEVA*

"KOROĞLU" DASTANINDA HƏRB MÖVZUSUNUN STRUKTUR POETİKASI

Məqalədə XV-XVI əsrlərə qədər yaşamış Azərbaycan savaş sənətinin "Koroğlu" dastanında poetik şəkildə ifadə tərzindən söhbət açılır. Koroğlu və onun igidlərinin göstərdikləri sücaatlar, hərbi sənətin bütün atributları dastanın nəğmə, qoşma və gərayızlarında, bədii mətnlərində qorunub saxlanılmış və bu günə qədər gəlib çatmışdır.

Açar sözlər: "Koroğlu" dastanı, qəhrəmanlıq və poetika, poetik mətnlər, döyüş nəğmələri

Azərbaycan folkloru "Koroğlu" dastanında öz janr zənginliyi ilə üzə çıxır. Burada xalq müdriqliyinin ifadəsi olan atalar sözləri və zərbi-məsəllər, nəğmələr orta əsrlərin savaş mədəniyyətindən xəbər verir. Dastanda hərbi mövzusu bədii-emosional şəkildə əks olunmuşdur. Məsələn, döyüş zamanı, yaxud döyüşdən əvvəl Koroğlu və onun qəhrəmanları tərəfindən oxunan nəğmələr döyüşçüləri səfərbərliyə, qorxmazlığa, igidliyə, cəngavərliyə çağırır. "Koroğlu"dakı nəzn parçalarının semantikasi diqqəti cəlb edir.

"İnkər etmək olmaz ki, qədim yazılı mənbələrdə də bu və ya digər vaxt ərzində baş verən hərbi hadisələr haqqında, hərbi işinin ayrı-ayrı tərəflərinin gedişi haqqında konkret fakt və məlumatlar vardır." [7, s.6] "Koroğlu" dastanının da döyüş səhnələri, igidlərin meydanlarda apardıqları mübarizələri haqqında xəbər verən boyları hərbi işinə aid hər hansı bir məlumatı özündə əks etdirən yazılı mənbəyə çevrilərək hərbi tariximiz üçün qiymətli materiallara çevrilir. Koroğlu özünə qədərki türk əsərlərinin, türk qəhrəmanlarının ümumiləşmiş obrazı kimi çıxış edir. "Koroğlu" möhtəşəm bir epik abidə olduğundan onda daşman epik məlumatın çəkisi də olduqca böyükdür və mədəni ehtiyatların çeşidli ünsürlərini ehtiva edir... "Koroğlu" iri bir epik silsilə təşkil edir və konkret tarixdən daha çox dövrlərin və epoxaların qəhrəmanlıq ruhunu, etnik emosiyasını və milli mədəniyyətini yaşadır." [1, s.4]

Dastanda qəhrəmanlıq ruhunu, hərbi sənətin poetikasını yaradan qılınc və at obrazlarından bəhs etmək lazımdır. Bu obrazlırsız "Koroğlu" dastanını təsvir etmək belə mümkün deyil. Koroğlunun dilindən verilmiş "Bir qılıncım var, bir atım"; "Koroğlu der: bu dünyaya gəlmişəm/Bir at, bir qılıncım qardaşım, dağlar" misralarının ümumi semantik yükündən aydın olur ki, Koroğlu üçün at da, qılınc da qardaşa bərabərdir, doğmadan doğmadır. Bu cür detallar qılınc və at obrazları ilə "Koroğlu"da həlledici rola malik olduğunu sübut edir.

Misri qılınc, Qırat və Çənlibel Koroğluya mübariz və poetik ruh verir. O, üzünü Misri qılıncı, Qıratı tutaraq onları döyüşdə yoldaşığa çağırır:

At odu üstündən ər aşırıma,
Dərə dolandırır yal aşırıma,
Üstündə ətək-ətək doladımaya,
Qoç igidni atı dəli görəkdi. [4, s.99]

Çənlibel Koroğlu və dəliləri üçün bir ştab, hərbi təlimlərin keçirildiyi mərkəz rolunu oynayır:

Saxladur, bəylər, saxladur,
Bağrımın başımı oxladur.
Yadıma düşər, ağladur,
Çənlibel tək diyar moni. [4, s.192]

"Çənlibeldə yaşamağa həvəs, bir an belə sönmür. Dövrün ən qəddar hakimlərinin şallaqları altında, qaranlıq məhbəslərin soyuq bucaqlarının sükutu içərisində insan xoşbəxtliyinə

ümid və sevgi atəşi püsgürməkdədir. Elə buna görə də Koroğlu, istər mifdə, istərsə də dastanda ölmə qalib gəlir." [5, s.21]

Koroğlunun qılıncı qəhrəmanların müdafiəçisi sayılaraq döyüşün çətin anlarında köməyə gəlirdi. Misri qılınc ildırım daşından düzəldilmişdir. Azərbaycanda ildırım daşından düzələn ilkin silah-qılınc türklər arasında yüksək qiymətləndirilir və böyük hörmətlə qarşılanırdı. "Koroğlunun Dərbənd səfəri" qolunda Koroğlunun özü Misri qılıncın nişanələrini Ustayə belə izah edir: "Əziz usta, monim üçün elə bir qılınc qayır ki, nə uzun olsun, nə qısa, qəbzəsi fil sümüyündən olsun. Özü qoşan ov olsun. Xalis Xorasan poladından seçərsən. Poladdan olarsa, ancaq yaxşısından olsun. Qırağı heç bir vaxt ayılməsın, iti və kəsərlı olsun. Bu isə həmin qılıncdir ki, sonralar Misri qılınc adlanır." [5, s.161]

Orta əsrlərin bir cəngavərlik dastanı olan "Koroğlu"da Koroğlu və onun dəliləri xalqın ən gözəl xüsusiyyətlərini özündə cəmləşdirmişdir. Onlar həmişə xalqa bağlı olmuş, birlikdə fəaliyyət göstərmişlər. "Feodalların ardicıl zülmü, Osmanlı ilə Səfəvi türkləri arasındakı qaradaş savaşı, müqəddəs arzularının küllə dönməsindən başqa bir nəticə vermədi. Məhz belə bir dövrdə bacarıqlı bir başçı kimi meydana çıxan Koroğlu, dilindən, soyundan, inamından və rəngindən asılı olmayaraq bütün zəhmətkeş insanları bir araya gətirə bildi." [5, s.57]

"Koroğlu" eposundakı şeir parçalarında bir çox qəhrəmanların igidliyi, mərdliyi və cəsurluğu canlandırılır:

Hayqırub meydanda açsam qol-qanat,
Qarı düşman olar qabağında mat.
Eyvaz qorxutmaz Koroğlu, Qırat,
Aşıq, bizə Təkə-Türkman deyəröl. [3, s.92]

Və yaxud

Dəmrçöglü dolanıbdı ellər,
Məskən eyləybd çənbəllər,
Arada şlyar düşman fellər,
Mənim Ərəbatım gördünmü ola? [3, s.177]

Qeyd etmək lazımdır ki, "el sənətkarları da öz yaradıcılıqlarında həmişə üstünlüyü xalqa vermiş, qəhrəmanların bütün gözəl xüsusiyyətlərini xalqa bağlı şəkildə təsvir və tərənnüm etmişlər." [6, s.11]

Koroğlunun dəliləri onun döyüşçüləridir. Onun üçün döyüşçü igid və qorxmaz olmalı, öz cəsurluğu ilə hamıdan fərqlənməli, döyüş başlanarkən daima irəli atılmalı, döyüş ləvazimatlarından bacarıqla istifadə etməlidir. Koroğluya görə döyüşçü tipininsəciyyəvi cizgilərini aşağıdakı misralarda görmək mümkün olur:

İgid odu dava günü oxvanı,
Ağasınnan öncə sala qovğanı,
Siyirə qılınc, üzə çəkə qalxanı,
Səksən oxu sədəqinnən boşana. [4, s.177]

Beləliklə, bu poetik kodeksə görə "igid döyüşə hamıdan qabaq atılmalıdır. qılınc oynatmağı bacarmalıdır, qalxanla özünü müdafiə etməyi bilməlidir, oxdandakı oxları konkret müddət ərzində sürətlə atmağı bacarmalıdır." [1, s.44]

Koroğlunun igidliyini, dəliqanlılığını ifadə edən və döyüş meydanlarından gələn dəli nədəsi ondan ayrılmazdır. Məsələn, "İstanbuldan Sultan Murad xotkarın qızı Nigarı götürürb qaçan Koroğlu onu tutmaq üçün göndərilən qoşunun qarşısından qaçmır və dəli bir nəgə çəkərk bu türkünü söyləyir:

Mən sözüümü dedim bəlli,
Mən Koroğluyam, Koroğlu.

Atım dəli, özüm dəli,
Qoç Koroğluyam, Koroğlu. [4, s.79]

Qıratın üstündə qılınc oynadan, düşməni susduran Koroğlunun tərif dastanının poetikasını qıvrıqlandırır. Dastanın “Koroğluyun Dəli Həsən” boyunda Dəli Həsənlə qarşılaşan Koroğlu özünü belə təqdim edir:

Adımı soruşsan, bil, Rövşən olu,
Atadan, babadan cinsim Koroğlu,
Mənəm bu yerlərdə, bil, dəli-dolu,
Gündoğandan ta günbatan mənimdi. [3, s.60]

Dastanda Koroğlu və onun dəlillərinin döyüş meydanlarında yürüdükləri hərbi taktiki gedişlər, düşməni üzünə hücumları zamanı saz onlara yoldaşdır. Bu gün aşıqların dilindən düşməyən “Cəngi Koroğlu”, “Meydan Koroğlu havası”, “Misri” havaları belə yaranmışdır.

Məsələn,

Hoydu, dəlilərim hoydu,
Yeriyn meydan üstünə!
Havadakı şahin kimi
Tökülün al qan üstünə!

(“Cəngi Koroğlu”)

Nə xan gördüm burda, nə də bir paşa,
Verə Koroğludan mənə bir xəbər.
Yağdı düşmənləri bağladım daşa,
Verə Koroğludan mənə bir xəbər.

(“Meydan Koroğlu havası”) [9]

Ümumiyyətlə, türk ordularının düşməni üzünə hücumu nağara, davul, zurna, gəranay, şeypur və s. musiqi alətləri ilə müşayiət olunurdu. Kös və davul savaşı andı, müharibə elamı ilə bağlı olaraq vurulurdu.

Nağara döyülür, gəranay bozlar,
Ərəb atlar macal tapmaz qəşənə.
Bundan baş götürən hesabə keçməz,
Qoç igidə yara görə nişanə. [4, s.194]

“Koroğlu” dastanında Azərbaycan xalqının döyüş ənənələrini yaşadan savaşı marşlarının rüseymləri öz özəmiyyəti ilə yaşamaqdadır. Bu marşlar orta əsr türk dövlətçilik ənənələrini özündə saxlamaqdadır.

Yeriyn, iyidlər, meydan başına,
Zəhər qatın siz xotkarın aşına.
Talan düşsün paşaların varına.
Əlləri əlindən üzülün görə!.. [3, s.96]

Və yaxud

İyidlər oylağı o Çənlibeldə
Daşdan qala quran qoç Koroğludu.
Kinli paşalara meydan oxuyan,
Çox köhlənnər yoran qoç Koroğludu. [3, s.89]

“Koroğlu” dastanında döyüş səhnələrinin poetikası “türkü” adlanan xalq mahnılarında poetik dillə ifadə olunurdu:

İgid odu dava günü oxvanı,
Ağasından öncə sala qovqanı,

Siyirə qılınc, üzə çəkə qalxan,
Səksən oxu sədaqətimən boşana. [3, s.450]

“Koroğlu” dastanında hərbi sənətimiz və döyüş mədəniyyətimiz qoşma və gəraylı kim aşıq şeirinin janrlarında öz əksini tapmışdır.

Hərbi mahnılar çıxatay, anadolu şivəsində “tarixi mahnı” mənasında işlənən “qoşaq”, “qoşq”, “qoşğun” mənasında işlənən şeir formasından götürülmüşdür. Bu şeir forması Azərbaycan türkcəsində “qoşma” adlanır. Gəraylı adlanan şeir formasının da savaşı marşı kimi yarandığı güman edilir. Bu ordu və savaşı mahnıları dastanlarda qorunub saxlanmışdır. “Bu qoşmaların və gəraylıların qəhrəmanlıq səciyyəli uyğun aşıq və xalq havalarından birində oxunması kifayətdir ki, orta əsrlərin savaşı marşları bütün gerçəkliyi ilə meydana çıxırsın və bizi bəlalərimizin savaşı meydanlarına aparırsın.” [2, s.99]

“Koroğlu” dastanında verilən gəraylılarda türk əsgərinin igidliyi və məharəti ifadə olunmuşdur:

Qurdumuz quduzdur, dalar,
Şahinimiz durna ovlar.
Daşa çalsam iki bölər,
Kəskindir qılınclarımız.
Koroğlu der: alan qalsın,
Dağı, daşı talan qalsın,
Çovğən alıb çalan qalsın,
Meydandır başlarımız. [3, s.67]

Dastanda verilən qoşmalarda da qəhrəmanların əhval-ruhiyyəsi, hiss və həyəcanları verilmişdir:

İgid meydana girəndə
Qaymayıb qoşmamaq görə,
Əgər olsa haqq sevgisi,
Qismətdən qaçmamaq görə. [3, s.60]

Və yaxud

Koroğluyam, sözüm çoxdu,
Sözlərim peykanlı oxdu.
Hansı iyidin sonu yoxdu,
Ocaq sönrə, daş inildər. [3, s.87]

“Koroğlu”dakı liriki-poetik nümunələrin əksəriyyətini təşkil edən qoşma və gəraylılar poetik mükəmməlliyinə görə, XIX əsr (və daha əvvəlki) xalq şeirimizin ən gözəl örnəklərindən sayıla bilər.

Dastanda qılınc oynatma, kəmənd atma kimimüxtəlif döyüş üsulları yalnız nəğmələr vasitəsilə deyil, bədii mətnlərdə də yüksək pafosla nəql olunur. Dastanın “Aşıq Cünun” boyunda Koroğlu tacirləri belə məğlub edir: “Yaraqlı tacirlər Koroğluya hücum elədilər. Koroğlu aşıdı, daşdı... Misri qılıncı çəkdi, tərhan kimi Qıratın belinə yatıb meydana təpildi. Sağdan vurdu, soldan çıxıdı, soldan vurdu, sağdan çıxıdı, tacirləri xurd-xəşil elədi. Baxdılar ki, yox, zarafət elməli adam deyil, silahlarını töküüb dayandılar. Koroğlu hamısını Qıratın döşünə qatıb Çənlibelə gətirdi.” [3, s.83]

“Koroğlunun Türkman səfəri” boyunda Ərəb Reyhan Koroğlu ilə rastlaşarkən maraqlı bir taktiki gedişdən istifadə edir. O, Koroğlunu ələ keçirmək məqsədilə yüz atlı ilə birlikdə bir yarı dərin uçurum olan yoldan istifadə edir. Qıratın caldıyı nəticəsində Koroğlu uçurumun üzərindən keçsə də, Ərəb Reyhan dolama yoldan keçərək onun üstünə gəlir: “Ərəb Reyhan Koroğlunun yolunu kəsmişdi. Koroğlunun ağız düşmüşdü qorxunc bir uçuruma. Uçurumun dörd

bir yanı elə sıldırım qayalıq idi ki, quş quşluğu ilə keçə bilməzdi. Koroğlu Qıratı cövlana gətirdi, səsləndi. Qırat dörd ayağını yığıb özünü yığışdırdı, qızıl quş kimi sıçradı, uçurumun o tayına düşdü... Ərəb Reyhan... bir nəvə çəkib yüz atlı ilə dolma yoldan keçib Koroğlunun üstünə gəldi. Koroğlu dönüb geri baxdı, gördü Ərəb Reyhan başındakı atlılarla onun dalınca gəlir..." [3, s.100-101]

"Koroğlu" dastanında aparılan döyüşlərin gedişləri orta əsrlərdə Azərbaycan hərbi sənətindəki üsulların çox maraqlı mənzərəsini verir. Döyüşçülər qılınc oynatma, nizə atma ilə yanaşı gülüş üsullarından bacarıqla istifadə etməyə bacarırlar. Dastan həmin hərbi faktları belə təqdim edir: "Bəli, dava başlandı. Əvvəlcə onlar elə at üstündə meydana girdilər. Bir-birinə nizə atdılar, qılınc vurdular, nə qədər hiylə işlədilsə, bir kar şaxmadı. Koroğlu gördü yox, Ərəb Reyhan elə balaca canavar deyil, beləliklə bir şey çıxmayacaq. Atdan düşüb qollarını çırmaadı. Paltarlarının ətkələrini belinə sancıb meydanı dolanmağa başladı. Bəli, Ərəb Reyhan da atdan düşdü. Hər ikisi piyada olub gülüşməyə başladılar... Koroğlu onu başına qaldırıb yerə vurdu, sinəsinə çöküb xəncərini boğazına doladı. Ərəb Reyhan bir dəfə də olsun nə dımmadı, nə ağlamadı, nə də aman istəmədi. Koroğlu xəncəri yerinə qoyub ayağa durdu. Deyirlər ki, Koroğlu çox mürd imiş. Ağalamayan, yalvarmayan düşməni öldürməmiş. Ərəb Reyhan da mərdliyinə görə öldürmədi, bağışladı." [3, s.103]

Azərbaycan tarixinin bütün mərhələ və dövrlərində müharibələrə və sınaqlara rast gəlmək mümkündür. Bu mərhələ və dövrlərin hər biri də özünün çoxsaylı qəhrəmanlarını yetişdirmiş və bugünkü nəsillərə miras qoymuşdur.

"Koroğlu" dastanında verilən məhnlərdə öz əksini tapan savaş taktikalarının biri də qurd oyunu və ya qurd savaş taktikasidir. "Qurd savaş üsulu isə Turan savaş qanunauyğunluqlarından irəli gələn bir savaş taktikasidir." [2, s.141] Aşağıdakı bənddə Koroğlunun istifadə etdiyi bu savaş üsulunun şərtlərini görmək mümkündür:

Uca dağlar qoç igitə daldadır,
Gidi düşməni ya sağda, ya soldadır.
Qaçar, qaçar, düşməni aldadır,
Qayıdanda ac qurd olur, soltanım. [3, s.56]

Buradan aydın olur ki, döyüş yeri seçilərkən həmişə yüksək zirvədə dayanmaq və ətrafı nəzərdən keçirmək vacibdir. Düşmənin yerini və gücünü müəyyənləşdirmək üçün əvvəlcə kəşfiyyatçı dəstərlər öndə gedir. Düşməni aldadaraq əvvəlcə döyüşə girən dəstələr sonra geri çəkilib, onların arxalarınca gələn qoşunu isə əsas hərbi birliklər pusquda duraraq gözləyir. Düşməni yaxınlaşdıqda amansızcasına bu hərbi qüvvələr onlara hücum edirlər.

Orta əsrlərin meydan savaşları istifadə olunan taktiki gedişlər və silahları ilə fərqlənirdi. Burada əxlaqi düşüncə və davranış, silahlanma və geyim mədəniyyəti özünü tam mənasıyla göstərə bildirdi:

Məndən salam olsun əcəm oğluna,
Meydana girəndə meydan mənimdii!
Qıratım köhləndi, özüm qəhrəman,
Çalaram qılıncı, düşməni mənimdii! [3, s.60]

Və yaxud

Koroğlunun atı olsa,
Dəmir, polad qatı olsa,
Bir iyidin zətı olsa,
Pullu da olur, pulsuz da olur- [3, s.74]

misralarında orta əsr döyüşçüsünün döyüş zamanı özünü və atını qorumaq üçün dəmir zirehdən istifadə edildiyindən xəbər verir.

"Koroğlunun Ərzurum səfəri" boyunda Dəmirçiöglü ilə Qara pəhləvannın meydan savaşları səhnəsi də çox maraqlıdır. Dəmirçiöglü meydana Qara pəhləvanla güləşir və onu məğlub edir. Dastanda həmin hadisə haqqında belə məlumat almaq olar: "Qara pəhlivan Dəmirçiöglünün bu sözdəndən acıqlandı. Ona hücum elədi. Dəmirçiöglü Qara pəhlivana aman vermədi. Götürüb yerə vurdu, basib bir qolunu da qırdı." [3, s.119]

Dastanda rəcəzlərin-hərbə-zorbaların da özünəməxsus yeri vardır. Bu hərbi-zorbalarda döyüşə çağırış və zamanın hərbi-cəngavərlik keyfiyyətləri vardır. Koroğlunun Ərzurum səfəri" boyunda Dəmirçiöglünün meydan savaşları çağırışında bu xüsusiyyətlər görmək mümkündür:

Nəvə çəkib mən meydana girəndə,
Varmı meydanıma gələ pəhlivan?
Tutub komərindən çalanda yerə,
Mənəm zərbi-dəstim bilə pəhlivan?
Mənəm şiri-nər tək meydana gəzən,
Xışm ilə düşmənin başını əzən,
Tülək tarlan kimi havada süzən,
Sonra yaxın keçər ələ, pəhlivan!... [3, s.118-119]

"Koroğlu" eposu dilimizin, ədəbiyyatımızın, tariximizin, ümumən mədəniyyətimizin ən nadir incilərindən biridir, şah abidəmiz "Dədə Qorqud"un məntiqi davamı, yadigarıdır, onun poetik strukturundan süzülüb gəlir." [8, s.17] "Koroğlu" dastanının hər qolu hərbi sənətimiz haqqında zəngin məlumat verir.

Qəhrəmanlığı tərənümün səməd mövzusu "Koroğlu" dastanının poetik strukturunun mahiyyətini təşkil edir. Xalq şairi Səməd Vurğun dediği kimi, "Qəhrəmanlıq və poeziya əkizdir. Həqiqi qəhrəmanlıq, eyni zamanda həqiqi poeziyadır. Hələ qədim zamanlarda insan öz yaşaması üçün silahlandı, öz azadlığı uğrunda qara qüvvələrlə mübarizə etdiyi zaman, o təkəcə qılınc, ox və topla deyil, nəğmə ilə də silahlandı. Bədii söz həmişə xalq bahadırılarının, qəhrəmanların, sərkərdələrin və bütün əsgərlərin əlində qüdrətli silah olmuşdur." [10] Poetik mətlərinin və nəğmələrin elementləri, məzmun və forma ünsürləri qəhrəmanlığın, döyüşün əhəmiyyətini özündə əks etdirir. Koroğlu təkəcə qılıncı ilə yox, həm də sözü ilə vuruşur.

ƏDƏBİYYAT

1. Abbasov E.H. "Koroğlu": poetik sistemi və strukturu (Paris nüsxəsi əsasında). Bakı: Nurlan, 2008, 140 s.
2. Əsgər Ə., Qıpçaq M. Türk savaş sənəti. Bakı: Yazıcı, 1996, 176 s.
3. "Koroğlu": Bakı: Lider nəşriyyat, 2005, 552 s.
4. "Koroğlu": Paris nüsxəsi. Bakı: Şərq-Qərb, 2005, 224 s.
5. Həqiqi B. "Koroğlu" - tarixi-mifoloji gerçəklik. Bakı: Nurlan, 2003, 216 s.
6. Rüstəmzadə R.B. El qəhrəmanları xalq ədəbiyyatında. Bakı: Gənclik, 1984, 172 s.
7. Süleymanov M. Azərbaycanın qədim və orta əsrlər hərbi tarixi. Bakı: Elm və təhsil, 2016, 416 səh.
8. Tannıverdi Ə. "Koroğlu"nun şeir dili. Bakı: Elm və təhsil, 2015, 256 s.
9. "Koroğlu" dastanının "Durna teli" - Azərbaycan ənənəvi musiqisi.- enene.musiqi-dunya.az/d_koroglu_durna.html
10. Səməd Vurğun irsi - Milli Kitabxana.az/el/emb/S.Vurgun/ sit atlar.html

Sahiba Pashayeva

STRUCTURAL POETICS OF THE MARTIAL ART IN EPOS "KOROGLU"

The article speaks poetic expression in the "Koroglu" epic of the martial art of Azerbaijan, which lived until the XV-XVI centuries. The motives of Koroglu and his cousins, all the attributes of the martial art were preserved in the poetry, poetry and poems, art texts and came to this day. The military subject which represents heroism is a basis of poetic structure of the epos "Koroglu". In article on extensive material from the epos the heroic subject is investigated.

Keywords: *Epic «Koroglu», heroism and poetics, poetic texts, battle songs*

Сахиба Пашаева

СТРУКТУРНАЯ ПОЭТИКА ВОЕННОЙ ТЕМАТИКИ В ДАСТАНЕ «КОРОГЛЫ»

В статье говорится о поэтическом выражении боевого искусства XV-XVI веков азербайджанского народа в эпосе «Кероглу», о героизме Кероглу и его сподвижников. В песнях и стихосложениях, как гошма и герайлы, художественных текстах эпоса до наших дней дошли и сохранились атрибуты боевого искусства Азербайджана средних веков. Военная тематика, которая олицетворяет героизм, составляет основу поэтической структуры эпоса «Короглы». В статье на обширном материале из эпоса исследуется героическая тематика.

Ключевые слова: *Эпос «Кероглу», героизм и поэтика, поэтические тексты, боевые песни*

(AMEA-nın həqiqi üzvü Muxtar İmanov tərəfindən təqdim edilmişdir)

Daxilolma tarixi: *İlkin variant* 10.03.2019
Son variant 27.05.2019